

Tria personal

per Josep M. Ripoll

Genís Sinca

Una família exemplar

Destino, Barcelona, 2013.

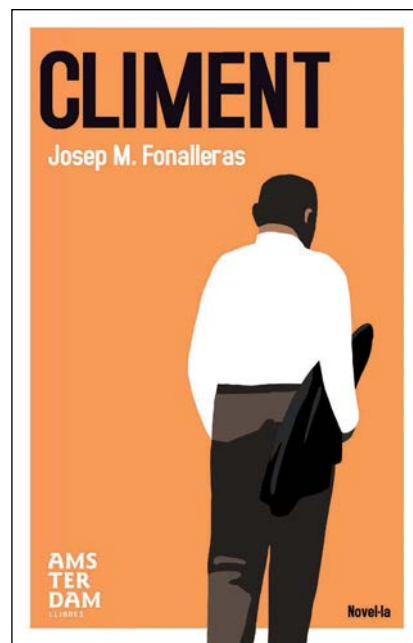
Genís Sinca s'havia donat a conèixer com a biògraf de personatges com Heribert Barrera o Francesc Candel. Curiosament, en un dels seus llibres, *Vida secreta dels nostres metges*, s'endinsava en les grans nissagues dels metges catalans; ara, la seva primera novel·la, guanyadora del Josep Pla d'enguany, suposa una mirada satírica bastant ferotge a l'entorn de la col·lisió entre una nissaga de tota la vida, la del metge protagonista, i la d'una família sobrevinguda i grimpadora destinada a triomfar. En efecte, el pediatre Joan Bou Vilagrassa haurà d'anar veient com el matrimoni de la seva filla amb un fill de la família Mirabaix suposarà l'enfonsament del seu món i l'arribada d'un altre, oportunista i fonamentat en els negocis ràpids i sense escrúpols, que anirà devorant el que havia estat el seu univers immutable.

Resumida d'aquesta manera sumària, la novel·la entroncaria amb les grans sagues novel·lístiques del segle XIX –de fet, l'autor ha manifestat que aquesta serà la primera part d'una futura trilogia– i l'omnisciència absoluta del narrador reforçaria aquesta herència. La principal diferència rau, però, en una intenció satírica molt evident ja des d'un bon principi amb la presentació inicial del protagonista, un home ingenu i bonàs que no sols anirà descobrint veritats desagradables sobre la família del seu gendre, sinó també sobre la pròpia nissaga, no tan immaculada com ell havia volgut creure. Si algun retret s'ha de fer a aquesta obra és sens dubte el d'una certa obvietat: els judicis constants del narrador omniscient, els mateixos noms de les nissagues –la de la dona del pediatre es diu Antich–, les descripcions efectives però poc matisades dels diferents personatges, o l'animalització constant dels Mirabaix quan se'ls compara amb rates, tot això ho confirma. Però, malgrat tot, *Una família exemplar* acaba essent molt més interessant del que sembla d'entrada a mesura que va agafant un to cada vegada més cruel i ombrívol, fins a convertir-se en una mostra d'humor negre no gens complaent de la qual ningú no se salva: l'animalització fàcil dels Mirabaix comparats amb rates troba el contrapunt en la més subtil dels Bou Antich convertits en paràsits, veritables causants de les epidèmies. I és que, a les últimes pàgines, «per primera vegada, en lloc de pensar en la vida, la joventut, el futur, Bou reflexionà intensament sobre la vellesa, la decrepitud, la mort» (pàg. 475), tal com es va veient de manera progressiva i a mesura que les desgràcies es van abatent sobre ell. Arribats en aquest punt, un personatge que havíem vist com a pla agafa finalment grandesa i, amb ell, tota una novel·la d'evident caràcter al·legòric sobre la societat del nostre temps.

Josep M. Fonalleras

Climent

Ara llibres, Barcelona, 2013.

Josep Maria Fonalleras es va revelar en els seus inicis –els contes de *Botxenski i companyia*, del 1988– com un autor sorprenent, fresc i innovador en el terreny de l'humor absurd i de l'observació entre perplexa i enjogassada. Més endavant, en novel·les com *August & Gustau*, del 2001, aquesta ironia, sempre present, va anar evidenciant un rerefons inquietant i torbador. Ara, i seguint en la mateixa línia però en un to més melancòlic, gairebé crepuscular, a *Climent* ens presenta tres històries que es relacionen entre si com en un joc de nines russes: la de Climent, un escriptor ja mort que ha deixat una novel·la inacabada; la d'un narrador en primera persona que intenta ordenar i classificar el material dispers del novel·lista, i, finalment, la que tot just s'esbossa en aquest material dispers. A partir d'aquí s'origina tot un altre joc, aquest de miralls, en què la identificació entre allò llegit, allò escrit i allò viscut es va fent cada vegada més ambigua i difuminada. Com a grans temes de fons, se'n van perfilant dos d'intimament relacionats: d'una banda, el de la impossibilitat de l'escriptura, centrat

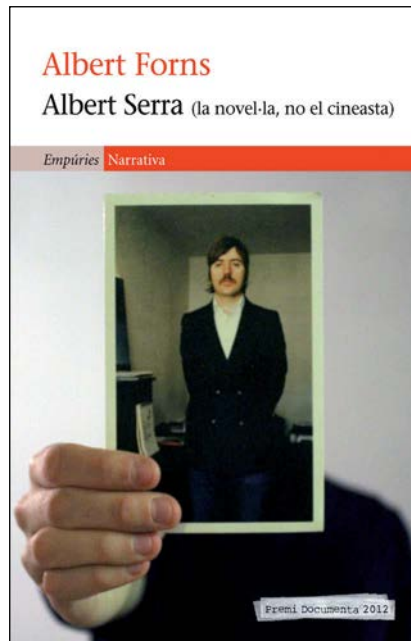
en abundants i obsessius comentaris sobre la impotència creativa; i, de l'altra, el de la mort, física però també simbòlica, en tant que desaparició en el no-res. Així, el caràcter fragmentari de *Climent* es complementa amb el de la vida mateixa i amb la impossibilitat de crear una obra plenament acabada i unitària –un aspecte, aquest últim, que remet de lluny a *August & Gustau*. El fet que ens trobem amb una obra de plantejament tan abstracte no suposa cap obstacle perquè estigui ambientada en escenaris molt concrets –Roma i Girona sobretot– ni perquè molts dels personatges es corresponguin amb amics reals de l'autor, sense ni tan sols els noms canviats: al capdavant, aquest és un aspecte més de la confusió entre realitat i ficció que travessa de dalt a baix la novel·la de Fonalleras.

Tot bastint aquesta reflexió novel·lada sobre el buit, l'autor se serveix d'un bon nombre de referències literàries i artístiques: entre d'altres, a novel·listes com Bassani o el Zola de *L'obra*, a poetes com Keats o Auden, o a pintors com Hodler, Monet o Renoir, per motius concrets en cada cas que poden tenir a veure amb les reflexions sobre el dolor –el poema «Musée des Beaux Arts» d'Auden– o la mort –els dibuixos de Hodler entorn de l'agonia i la mort de la seva amant Valentine Godé-Darel. A més, la novel·la va acompanyada d'una sèrie de fotografies, tan aviat d'obres d'art citades en el text com de llocs o objectes que hi tenen un paper important; tot plegat, doncs, en la línia d'esborrar les fronteres entre realitat i ficció que caracteritza una obra que suposa tota plegada una poètica del fragment i de la impotència creativa com a metàfores de la desintegració i la mort. Més melancòlica que altres obres anteriors de l'autor, *Climent* veu constantment un bon nombre de riscos en què aconsegueix no caure: des d'un intel·lectualisme excessiu fins al mateix buit que novel·la. Per sort, Josep Maria Fonalleras va esquivant aquests esculls amb una ironia, un ofici i una saviesa narrativa que tornen a situar-lo entre els autors més destacats de l'actualitat.

Albert Forns

Albert Serra (la novel·la, no el cineasta)

Barcelona, Empúries, 2013.

Bona part de la modernitat i, encara més, de la postmodernitat en el món de la creació artística s'ha basat en l'adopció d'actituds més o menys cridaneres o extravagants com a camí ràpid i segur per a assolir la fama. Si aquesta actitud no va acompanyada d'una qualitat intrínseca de l'obra, es queda en no res; però, si l'obra presenta un cert interès, l'actitud ajuda a promocionar-la, amb el risc evident que, per a bona part del públic, predomini l'actitud sobre la creació pròpiament dita. Tindríem dos exemples emblemàtics del fenomen en Salvador Dalí i Andy Warhol, dos artistes prou diferents però que compartien un mateix enlluernament per la fama i, en conseqüència, una mateixa persistència a exhibir-se com a personatges, que va ser clau en la seva projecció pública.

Albert Forns ha construït una novel·la –en direm així malgrat la indefinició genèrica– centrada en bona manera en aquest fenomen, i que va guanyar el premi Documenta 2012. Encara que focalitzi l'atenció en el

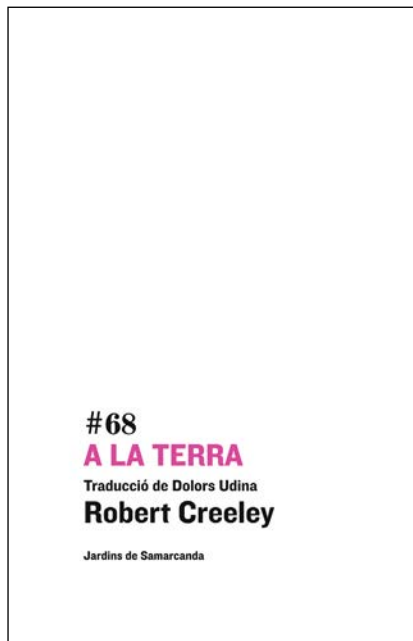
cineasta Albert Serra, que suposa una autèntica raresa en el nostre context cultural, també passa revista a les estratègies de Dalí i de Warhol, i aprofita per homenatjar Enrique Vila-Matas i Sophie Calle, sense oblidar Miquel Barceló. Amb totes les diferències que els separen –que són moltes–, tots aquests personatges han assolit la fama, en part, gràcies a la seva obra, però en part també per la seva actitud personal, ja sigui de desafiament de determinades convencions, ja sigui de potenciació de la pròpia imatge –amb l'excepció, potser, de Vila-Matas, personatge discret que a Forns el fascina per una actitud més estrictament literària. El fet de centrar-se en Albert Serra respon, d'una banda, a la singularitat del seu cinema, construït en bona part a partir de la inacció, el silenci i l'obertura permanent a l'experimentació; però també respon a la fascinació pel personatge, altiu i provocador, que el cineasta ha sabut fabricar-se en les entrevistes i aparicions públiques, i que és una màscara de l'Albert Serra quotidià. En una probable barreja de document i ficció, Albert Forns ens parla, sempre en clau irònica, de la seva obsessió per Serra, que arriba al punt de voler-se-li assemblar físicament; fins que els últims capítols se centren en un documental sobre el cineasta en què el narrador participa amb un equip de TV3 a la Documenta de Kassel.

La novel·la és àgil i divertida, i retrata amb agudesa aquestes actituds inseparables de l'obra d'alguns creadors. Només se li pot fer una objecció, a banda d'una tendència a les bromes fàcils: i és l'enlluernament per alguns dels aspectes més superficials d'aquests creadors, que presenten altres vessants més remarcables. Això és coherent amb la intenció d'homenatjar unes actituds més que no pas unes obres, però marca clarament un sostre: el de no anar més enllà d'un joc irònic, això sí, hàbil, refrescant, ben orquestrat i ple de referències. Tot plegat resulta estimulante, encara que de moment l'autor apunti més virtuts de les que finalment demostra.

Robert Creeley

A la terra

Traducció de Dolors Udina
Cafè Central i Eumo editorial,
Barcelona, 2013.

Encara que no sempre al ritme que voldríem, de mica en mica es van incorporant a la llengua catalana algunes de les veus primordials de la poesia moderna, cosa en què la col·lecció «Jardins de Samarcanda» va persistint amb encomiable tenacitat. Aquest llibre pòstum de Robert Creeley és el primer recull poètic íntegre que se li publica en català. Reconegut com una de les figures cabdals de la lírica nord-americana de la segona meitat del segle passat, Creeley va ser identificat en un primer moment amb la *beat generation*, si bé en la seva evolució posterior traça una línia més personal, vinculada a la seva faceta d'editor de «The Black Mountain Review» des de Mallorca, on viurà a principi dels anys cinquanta. Inscrit de ple en la línia de la modernitat que arrenca de T.S. Eliot o Wallace Stevens, la poesia de Creeley presenta punts de contacte amb la de Charles Olson, com amb el jazz o amb la pintura de Jackson Pollock. L'obra que ara ha editat Cafè Central, però, i que és un recull dels seus últims poemes,

és potser la més planera de la seva trajectòria, marcada com està per l'arribada de la vellesa, els records de la vida passada i la consciència de la proximitat de la mort.

En efecte, Creeley escriu aquí sobre la voluntat de permanència («M'agradaria quedar-me aquí d'una certa manera»), els amics desapareguts –poetes com Ed Dorn, Paul Blackburn o John Wieners–, els records de joventut, alguns vinculats a Mallorca («Aquest mateix mar infatigable amb el mateix aspecte / blau opac on vaig anar quan era tan jove») o la consciència de la vellesa («Més vell, aparentment les parets es fan més altes»), que comporta l'espera de la mort («Però ara és només una trista caminada / cap a un parc buit, / per seure i esperar, esperar fugir»). L'omnipresència del record («El record és la cova / on finalment un viu, on s'arrossega sobre / mans i peus per entrar-hi») no evita, doncs, la reflexió sobre el present. Aquesta és, doncs, una poesia reflexiva, introspectiva, que no s'abandona al sentimentalisme, sinó que explora amb lucidesa la solitud humana a través d'una mirada crepuscular. Traductora ja molt experta, Dolors Udina trasllada amb eficiència i gust aquests poemes al català, tot perllongant així la tasca encomiable d'anar incorporant a la nostra llengua algunes de les veus més representatives de la modernitat poètica.

TEXTOS I ESTUDIS
DE CULTURA CATALANA

L'exili dels Països Catalans durant la Guerra Civil de 1936-1939

DANIEL DÍAZ I ESCULIES

NOVETAT

El llibre presenta una panoràmica general de l'exili dels Països Catalans durant la Guerra Civil, així com de les activitats que desenvoluparen els seus protagonistes en favor del triomf de la causa que defensaven.

Publicacions de l'Abadia
de Montserrat

Ausiàs Marc, 92-98 int.

Tel. 93 245 03 03

Fax 93 247 35 94

comanda@pamsa.cat

www.pamsa.cat